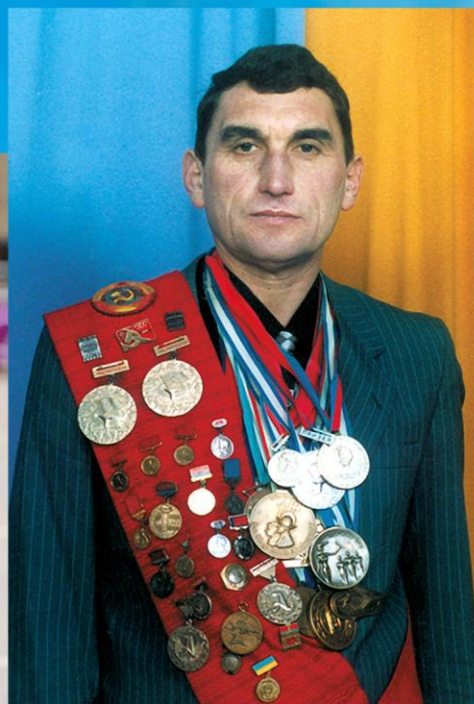

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

**у контексті державної
програми розвитку фізичної культури в Україні:
досвід, проблеми, перспективи**

Присвячується 10-річчю факультету фізичного виховання і спорту

Житомир, 2015

**НАПРЯМ II.
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ**

Грибан Г. П. АНАЛІЗ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ СТУДЕНТІВ ПІСЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	62
Гусаревич О. В., Кирпа В. ВИЗНАЧЕННЯ СЕНСИТИВНИХ ПЕРІОДІВ РОЗВИТКУ ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ	69
Ильницкая А. С. ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДИКИ НИШИ В ФИЗИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ СТУДЕНТОВ	72
Котегова Л. І. РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	76
Крук М. З., Крук А. З., Мацапура В. А. РІВЕНЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ СТУДЕНТІВ ЖДУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА	80
Кузнєцова О. Т. СУТНІСТЬ, ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА МІСЦЕ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	83
Науменко О. А. ВПЛИВ ЗАНЯТЬ СХІДНИМИ ОДНОБОРСТВАМИ НА РІВЕНЬ ПРОЯВУ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ	89
Петров Д. О. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ	92
Савитська Н. О., Блажисевський Г. В. РИТМІЧНА ГІМНАСТИКА: ПОБУДОВА КОМПЛЕКСІВ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ	97
Сологубова С. В. ВПЛИВ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРОГРАМ НА ФІЗИЧНИЙ СТАН ЖІНОК ПЕРШОГО ЗРІЛОГО ВІКУ	100
Твердохліб Ж. О. ВЕСТИБУЛЯРНЕ ТРЕНУВАННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	104
Яблонська А. М. ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВНЗ	107

**НАПРЯМ III.
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ**

Данюк О. М., Можарівський Р. В. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ У ФУТБОЛІ	110
Лахно О. Г. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПСИХОМОТОРНОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ ДІТЕЙ 2-ГО – 4-ГО РОКІВ ЖИТТЯ	113
Міцкевич Н. І. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ	118

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Котегова Л. І.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Постановка проблеми. В умовах соціально-економічних перетворень в Україні здоров'я населення, якість його життя і благополуччя є національним пріоритетом. Саме тому пошук способів оптимізації підготовки вчителів з фізичної культури є стратегічно важливим для сучасної педагогічної науки та практики. Серед основних завдань, що стоять перед системою вищої педагогічної освіти, важливе місце посідає завдання підготовки компетентнісного фахівця широкого профілю, подальше посилення фундаментальної освіти й наближення її до практичної професійної діяльності, тому мета навчання має передбачити оптимальне поєднання теоретичних знань і творчих здібностей майбутніх вчителів, що уможливило б їм після закінчення

ВНЗ самостійно підвищувати рівень своєї освіченості й професійної підготовки, знаходити принципово нові розв'язки проблем науки і практики [7, с. 15].

У системі ступеневої підготовки фахівців з фізичного виховання педагогічна практика посідає значне місце. Її важливість зумовлюється тим, що лише в процесі безперервної практичної роботи формуються основні педагогічні вміння, з'являється інтерес до професії вчителя, розвивається потреба у педагогічному вдосконаленні, створюються умови для широкого досвіду, творчого й дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури досліджували А. Алексюк, А. Бойко, Е. Вільчковський, І. Зязюн, В. Майборода, Б. Шиян та ін.

Поняття «компетентність» (лат. *competens* – відповідний, здібний) означає коло повноважень будь-якої посадової особи чи органу; володіння знаннями, досвідом у певній галузі [4, с. 1].

На думку М. Д. Касьяненко «компетентність» – це здатність особистості приймати обґрунтовані рішення і нести відповідальність за їхню реалізацію в різних сферах діяльності людини. Автори зауважують, що це також процес професійного становлення особистості, що неможливо сприймати лише як організаційно-педагогічну діяльність. Професійне ставлення до діяльності – це володіння необхідною сумою знань, умінь і навичок практичної роботи. Професійна компетентність передбачає: усвідомлення особистістю своїх прагнень до діяльності – потреб та інтересів; бажань і ціннісних орієнтацій; мотивів діяльності, уяви про свою соціальну роль; самооцінку особистих якостей і властивостей як майбутнього фахівця – професійних знань, умінь і навичок, професійно-важливих якостей; регулювання свого професійного становлення [3, с. 90].

І. Зязюн розкриває поняття «компетентність» як екзистенціальну властивість людини, яка є продуктом власної життєтворчої активності людини, ініційованої процесом освіти [2, с. 11]; як властивість індивіда; як високий рівень умілості; як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення); як деякій підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей [2, с. 17].

Специфіка професійної діяльності вчителя фізичної культури, яка вимагає застосовувати вміння та знання професійної компетентності та високої відповідальності на практиці, визначає особливу важливість формування професійних знань, умінь та навичок, а також певних професійно значущих особистісних якостей у процесі фахової підготовки майбутніх учителів. Цілеспрямоване формування необхідних умінь та їх удосконалення забезпечуються через організацію навчальної та педагогічної практики, яка виступає найважливішою ланкою підготовки спеціаліста будь-якого фаху. Тому потребує подальшого вивчення проблема формування компетентності майбутнього вчителя фізичної культури в процесі професійної підготовки, зокрема в умовах педагогічної практики.

Відповідно **метою** даної публікації є аналіз теоретичних підходів вчених до сутності поняття професійної компетентності вчителя фізичної культури та визначення мети, завдань, принципів організації та змісту педагогічної практики майбутніх вчителів фізичної культури як основи її формування у процесі професійно-педагогічної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Професійну компетентність, як поняття та характеристику фахівця, застосовують до навчально-педагогічної праці вчителів різних напрямків і дисциплін, зокрема й до вчителя фізичної культури. Так на думку науковця В. Кременя компетентність вчителя фізичної культури виявляється у здатності супроводжувати процес самопізнання, саморозвитку учня, динамізувати його відповідно до конкретних сутнісних задатків кожної дитини [5, с. 2].

Б. Шиян наголошує, що при розв'язанні педагогічних завдань, учитель фізичної культури повинен цілеспрямовано розвивати свої загальнопедагогічні й спеціальні здібності, включаючи і рухові. Вчений зазначає, що праця учителя фізичної культури, незважаючи на велике значення тут рухового компонента, є розумовою. Результати його професійної діяльності залежать, як і у вчителів інших дисциплін, головним чином, від широти і гнучкості розуму. Для того, щоб стати професіоналом, учитель фізичної культури повинен багато знати. Зокрема, він має оволодіти теорією навчання і виховання, знання предметів медико-біологічного циклу, теорію і методику фізичного виховання, методику застосування ТЗН, комп'ютерних технологій [8, с. 372].

Педагогічна діяльність учителя, як відомо, реалізується сукупністю різноманітних дій в певних ситуаціях, які підпорядковані навчально-виховним цілям і спрямовані на вирішення конкретних педагогічних завдань.

Ми згодні з Н. Ф. Денисенко, яка виокремлює три рівні професійної компетентності працівників фізичної культури:

→ високий рівень (педагогічна майстерність фахівця-новатора, який відзначається наявністю професійно-управлінського, науково-педагогічного, науково-методичного, соціального, фізкультурно-оздоровчого компонентів);

→ достатній рівень (професійно-управлінська компетентність працівників фізичної культури відповідає педагогічній майстерності щодо стабільного функціонування, яка передбачає сформованості професійно-управлінського, дидактичного, соціально-комунікативного й фізкультурно-оздоровчого компонентів педагогічної діяльності);

→ середній рівень (професійно-управлінська компетентність вчителів фізичної культури відповідає педагогічній майстерності фахівців, які лише адаптуються до управління навчально-пізнавальної діяльності учнів, які ще не достатньо засвоїли усі елементи професійно-управлінського, загально-педагогічного, дидактико-виховного і фізкультурно-оздоровчого компонентів та недостатньо володіють технологією побудови структури управління системою фізичного виховання учнів) [1, с. 56].

На сучасному етапі професійно-педагогічна підготовка кадрів для системи загальної середньої освіти, відповідно до нормативних документів здійснюється на основі компетентнісного підходу. Однією з складових професійної підготовки, яка допомагає формувати професійну компетентність у майбутніх учителів фізичної культури є педагогічна практика.

Педагогічна практика майбутніх учителів фізичної культури є інтегруючим і головним компонентом особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця, який передбачає формування його професійної компетентності через оволодіння різними видами діяльності, що веде до професійного самовдосконалення, самопізнання студента в різних професійних ролях у реальних умовах загальноосвітньої школи.

Особливості підходів до організації навчальної практики майбутніх учителів фізичної культури зумовлені низкою специфічних ознак цього виду діяльності. Зокрема, особливість практики визначається широким спектром закладів, у яких може проходити практику студент, які належать до різних рівнів і типів, оскільки на відміну від інших педагогічних спеціальностей, учитель фізичної культури повинен бути готовим до роботи з усіма категоріями дітей різного віку.

Формування професійної компетентності учителя фізичної культури можливе лише за умови цілісної системної організації практичної підготовки студентів, що передбачає реалізацію наступності змісту та завдань різних видів практики в умовах фахової підготовки у ВНЗ.

Програма практики з фізичної культури базується на наступних принципах:

- *зворотного зв'язку* теоретичного навчання та практики;
- *послідовності* (поетапне засвоєння всього комплексу професійних вмінь та навичок, по чергове оволодіння всіма професійними функціями фахівця);
- *наступності* (змістовний зв'язок усіх видів практики);
- *динамічності* (поступове ускладнення завдань різних видів діяльності, розширення спектра видів діяльності, в які включається студент, збільшення об'єму та ускладнення змісту діяльності);
- *поліфункціональності* (одночасне виконання в ході практики різних професійних функцій і оволодіння в різних видах практики різними професійними ролями);
- *вільного вибору* (врахування інтересів і потреб як студента, так і керівників практики, змісту конкретних завдань в межах загальних завдань практики, тематики спільної практичної та науково-дослідницької роботи);
- *співробітництва* (створення у ході практики таких умов, при яких відносини між студентом і керівником практики базуються на професійній довірі й партнерстві, в яких студент усвідомлює себе самостійним суб'єктом професійної діяльності) [9, с. 7].

Метою практики є формування професійних умінь і особистісних якостей фахівця та на їх основі видами професійної діяльності; оволодіння сучасними методами, формами організації та знаряддями праці учителя фізичної культури; формування у них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах, виховання потреби систематично оновлювати свої знання, вести наукові дослідження та творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Основними завданнями практики є:

- поглиблення і удосконалення теоретичних знань і встановлення зв'язку з практичною діяльністю;
- знайомство зі змістом і сферами професійної діяльності;
- формування професійних вмінь та навичок (проектувальних, дидактичних, аналітичних, комунікативних, організаційних, діагностичних);
- ознайомлення з сучасним станом фізкультурно-тренерської діяльності в навчально-виховних закладах різного типу;
- формування і розвиток навичок педагогічного спілкування з дітьми різних вікових груп;
- засвоєння сучасних педагогічних технологій колективної, групової, індивідуальної роботи з різними категоріями дітей, розвиток професійно значущих особистісних якостей фахівця;
- створення умов для розвитку здібностей і самореалізації студента, для формування його власного стилю діяльності;
- формування у студентів науково-дослідницького та творчого підходів до вирішення професійних проблем і виконання професійних обов'язків;
- засвоєння морально-етичних норм професійної діяльності [9, с. 5].

Програма практики передбачає проведення уроків фізичної культури та позакласних форм фізичного виховання з учнями різного віку і статі.

У процесі проведення урочних і позаурочних форм фізичного виховання в школі студенти оволодівають засобами, уміннями та особливостями педагогічної техніки (культура мовлення, культура педагогічного спілкування, психічна саморегуляція, культура зовнішнього вигляду та ін.).

Отже, до початку самостійної роботи у школі майбутнього педагога необхідно не тільки озброїти теоретичними знаннями для викладання предмету «Фізична культура», але й допомогти оволодіти комплексом практичних та професійних компетенцій.

Висновки. Таким чином професійна компетентність є базовим та системоутворювальним поняттям і розглядається як система знань, умінь та особистісних якостей, що відповідають змісту професійної діяльності, що передбачає: усвідомлення особистістю своїх прагнень до діяльності – потреб та інтересів; бажань і

ціннісних орієнтацій; мотив діяльності, уяви про свою соціальну роль; самооцінку особистих якостей і властивостей як майбутнього фахівця (професійних знань, умінь, навичок, професійно-важливих якостей; регулювання свого професійного становлення) та визначається як готовність до здійснення навчально-виховної діяльності відповідно до конкретних умов, вимог і завдань, а також здатність супроводжувати процес самопізнання, саморозвитку учня, динамізувати його відповідно до конкретних сутнісних задатків кожної дитини.

Основний ланцюг, що поєднує всю систему професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури є педагогічна практика. Педагогічна практика студентів є провідним, домінуючим засобом їх підготовки до професійної діяльності та одним із основних засобів формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисенко Н. Ф. Через рух – до здоров'я / Н. Ф. Денисенко, О. П. Аксьонова. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 88 с.
2. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І. А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи : монографія. – К; Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. – С. 10–18.
3. Касьяненко М. Д. Учебные игры в вузе / М. Д. Касьяненко, Н. А. Недужий // Проблемы совершенствования профессиональной подготовки специалистов: сборник информационных материалов о передовом опыте. – К. : УМК ВО, 1990. – С. 88–92.
4. Концепція педагогічної компетенції [електронний ресурс] / Л. В. Банашко, О. М. Севастьянова, Б. С. Кришук, С. І. Тафінцева. – Режим доступу: <http://www.kgra.km.ua/?q=node/233>.
5. Кремень В. Г. Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи / В. Г. Кремень // Професійна освіта: педагогіка і психологія / за ред. Т. Левовицького, І. Вілш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – К. : Ченстохова, 2000. – С. 11–31.
6. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Наука, 1996. – С. 48–54.
7. Михайлишин Г. Й. Формування професійних умінь майбутніх вчителів у системі виховної роботи вищих навчальних закладів фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. Й. Михайлишин. – К., 2006. – 227 с.
8. Шиян Б. М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття / Б. М. Шиян // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні : зб. наук. праць. – Рівне : Принт Хауз, 2001. – Вип. 2. – С. 371–374.
9. Прередицка та магістерська педагогічна практика студентів факультетів фізичного виховання та спорту : навч.-метод. посіб. / Ю. Б. Ячню, О. О. Воробйов, І. О. Ячнюк, С. В. Мединський. – Чернівці : Рута, 2006. – 144 с.

АНОТАЦІЇ

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Котегова Л. І.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У статті розглядається проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Аналізуються погляди вчених на поняття професійної компетентності та її формування у майбутнього вчителя фізичної культури під час педагогічної практики в процесі фахової підготовки у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: професійна підготовка, компетентність, педагогічна практика, види педагогічної практики.

РОЛЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Котегова Л. И.

Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого

В статье рассматривается проблема профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры. Анализируются взгляды ученых на понятие профессиональной компетентности, так же её формирование у будущего учителя физической культуры во время педагогической практики в процессе профессиональной подготовки в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, компетентность, педагогическая практика, виды педагогической практики.

THE ROLE OF TEACHING IN FORMATION OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' COMPETENCY

Kotehova L.

Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi

The article touches upon the problem of training of future physical education teachers. The views of scientists about the notion of professional competence of future teachers of physical training and its formation during pedagogical practice within the process of professional training in universities are analyzing.

Key words: professional competence, competence, pedagogical practice, the department of pedagogical practice.